

Navždy prerušená vitalita profesora Daniela Bartka

Akoby včera, a predsa „dávno“ som pozhrňal fakty a dojmy nad pyramídou aktívít profesora MUDr. Daniela Bartka, DrSc. (na jednej z jeho vizitiek, s ktorou sa však zbytočne netasil, predĺženého tvaru obdĺžnika mal ďalšie udelené hodnosti), za doslovného chodu jeho mysle a tela, ktoré nezabrzdilo ani 80 bezfrázovite plodne prežitých rokov. Na tohtoročnom májovom neurofarmakologickom sympóziu v Bojniciach (málokto odoborne-vedeckú aktivitu v ČSR alebo SR či ČR obišiel a na všetkých navštívených prednášal) som s ním sedel naposledy za stolom a on, 84-ročný, ako vždy prislovečne činorodý mi rozprával o konkrétnych plánoch, ktoré hútal doma a koval v ružomerskom zdravotníckom centre. Potom sa naplnila jeho hodina bytia a potvrdilo adjektívum „náhly“. Podkosil ho fatálny iktus, o ktorom vedel paradoxne on všetko, voči ktorému bojoval a ktorého prevenciu budoval... Jeho synapsy prestali kooperovať a vysielat signály, telo ho nasledovalo zakrátko. Jeho život vyhasol brutálne nečakane, ale bez utrpenia – uvedomenia si svojho konca a bez bolesti. V diároch, počítačoch a najmä v kortexových chodbách jeho plodného duchovna zostali dovŕšené, ale i len načrtnuté projekty. Spolu s jeho ambíciami zhasol aj jeho vedecký entuziazmus, jeho temperament a jeho organizačný vzlet a priam nákazlivá akcieschopnosť. Zostal však jeho odkaz, hmatateľný, používaný, zakódovaný do historických análov nielen neurológie, ale celého venca moderných neurovied.

Bol jediným autorom slovenského učebnicového textu kompletnej neurológie, ktorý vyšiel v troch vydaniach. Chystal učebné moderné texty v anglickom jazyku. Zostali jeho publikácie, citačný odkaz, recenzie, posudky a nespočetné iné odborné elaboráty. Naporúdzí sú jeho významné práce, ktorými ovplyvnil a upriamil vedeckú pešinku neurológie, aby sa zbíhala do spoločnej cesty pokroku na svetovej úrovni. Vynoril sa úctívý rešpekt pred jeho spísaným dielom, a zároveň sa uzavrel priečinnok, ktorý mu bude patriť pri rekognoskácii neurologického vedomostného penza. Zásuvka, ktorú si budú môcť otvárať nadväzujúce generácie nielen z piety k jej majiteľovi, ale predovšetkým kvôli bohatému

a inšpirujúcemu obsahu, ktorého kapitoly vytvorili referenčné hodnoty viacerých neurologických etáží, bez ktorých by nejestvovala oná vedomostná pyramída, v ktorej bude symbolicky blikať jeho duch. Pripomeňme, že práve on pred mnohými rokmi zavádzal pravidlo exaktnej diagnostiky cievej mozgovej príhody do troch hodín – o trombolýze s časovým oknom nebolo ešte ani chýru. Dočkal sa aj vysokého štátneho vyznamenania Radu Ľ. Štúra z rúk prezidenta SR. Nevieme, netušíme, možno prežil aj on sám „zážitky blízkosti smrti“, ako ich podal nedávno americký neurochirurg dr. Alexander, len Stvoriteľ mu nedovolil nám ich opísať. Pozval ho do svojej nadpozemskej Ríše, z ktorej sa nedá vrátiť, ale vari pozorovať, čo budú robiť jeho nasledovníci. Vychoval ich neúrekom, ovplyvnil myslenie a odbornú navigáciu mnohých, ale nie všetci ho porozumeli, nie všetci ho sledovali, a nie všetci si uvedomili, čo pre nich urobil... Teraz nastal čas rekapitulácie, v ktorej si uzavretý odkaz prof. Bartka možno rozobrať a poskladať. Jeho vedecká zásuvka nie je Rubikovou kockou, ktorá sa dá naučiť mechanicky zložiť, ale faktickým a logicky utkaným pestrým kobercom myslenia, intuície a vlastného vedekého vkladu. Meno „Bartko“ sa vtesáva do mramoru už vyrytých mien slovenských neurológov – Černáčka, Trávnika, Cigánka, Brežného, Varsíka... a rady ďalších, vrátane početných nežijúcich chýrnych českých kolegov, s ktorými spolupracoval a tvorivo komunikoval...

Žil, tak povediac, akcelerovane, ale nielen, že sa dožil veku, v ktorom stále tvoril (nedokončené zostávajú jeho novátorské klinicko-biochemické ponory do mechanizmu cievných mozgových príhod, ktoré načal vo Vojenskej nemocnici v Ružomberku), ale každý deň pokladal za výzvu, vedel ju prijať a naplno využiť. Až do dňa posledného... Profesor Bartko sa zapísal do histórie slovenskej medicíny aj významnou propagáciou v zahraničí. Vďaka jeho aktivitám osobným kontaktom potencovaných jeho osobnostným kúzlom a zaujatím „pre vec“, upriamil pozornosť okolitého vedeckého sveta na malú krajinu a dokázal nadviazať rovnocennú spoluprácu a získať výmenné pobyty na renomovaných pra-

coviskách vo svete. Táto rola prof. Bartka sa stala zmysluplnou najmä po otvorení nielen politických, ale aj odborne-vedeckých hraníc v roku 1989. Nezneužíval svoju pozíciu v predchádzajúcom politickom systéme. Vedel počúvať, dokázal sa premknúť myšlienkami, nápadmi a najmä výsledkami práce aj iných. Nezabúdam na spoločné sedenia kolektívov oboch bratislavských neurologických kliník Lekárskej fakulty pod hlavičkou „neurologickej katedry“, ktorú ako prednosta I. neurologickej kliniky viedol, a na ktorých dával priestor inovačným myšlienkam svojho kolegu prof. Cigánka, ktorý bol v politickom tieni, ale reprezentoval vedecky nespochybniteľnú špičku...

Posledné asi dve desaťročia sme často s prof. Bartkom sedávali na spoločenských večerach rôznych podujatí a hodnotili „situáciu“ zdravotníctva a vedy, v našom i iných odboroch. Bez akéhokoľvek zveličovaného efektu, s plným nasadením a prezieravosťou sa prof. Bartko venoval komplexnej výchove mladých kolegov. Bol zakladateľom česko-slovenských stretnutí mladých neurológov, ktoré trvajú dodnes a priam burcoval mladých k činnosti, ktorá presahuje bežný rámec ich povinností. Chcel, aby si osvojili jeho „princípy zvedavosti“, aby pátrali po neznámom, nepoznanom, aby stavali hypotézy a pracovali na nich, aby pomáhali nielen už postihnutým, chorým, ale sa zaoberali aj prevenciou tristných neurologických afekcií. Otváral im priestor, v ktorom by sa mohla slovenská (československá) veda dostávať na komparabilnú úroveň s jej celosvetovým vývojom, lebo vedel, že lekárske umenie nemá hraníc...

Málokto tak pregnantne, elegantne a naozajsky svojím životom a dielom, ako prof. Bartko, naplňa obsah krásnej sentence viktoriánskeho básnika R. Browninga, ktorý napísal: „Človek by sa mal naťahovať ďalej ako dosiahne. Načo by inak bolo nebo.“... Túto metaforu si už pán profesor neprečíta. Ale zaiste mu je dopriate z toho nespoznateľného a nekončeného Vesmíru nás sledovať. A my, nachádzajúc sa ešte na pulzujúcej Zemi, sa nespreneverme jeho pamiatke a nadväzujeme na jeho odkaz.

prof. MUDr. Peter Kukumberg, PhD.